

Tjänsteskrivelse

Datum

2024-03-25

Vår referens

Henrik Heyman

Utvecklingssamordnare

henrik.heyman@malmö.se

Uppföljning av intern kontroll 2023

STK-2024-187

Sammanfattning

Intern kontroll är ett av flera sätt för en organisation att säkra och utveckla verksamhetens kvalitet och att säkerställa att grunduppdraget och de kommunala målen uppnås. Att utveckla system och metoder för att förbättra den interna kontrollen är ett ständigt pågående förbättringsarbete. I ärendet görs en bedömning av utvecklingen av kommunens samlade system för intern kontroll.

En del i arbetet med att utveckla intern kontroll är årliga kommungemensamma granskningsområden. Under 2023 har granskningar gjorts som avser röjande av sekretess, lag- och regelefterlevnad avseende kostförmåner samt fysisk tillgänglighet i lokaler.

Resultatet av granskningen av risk för röjande av sekretess pekar bland annat på behov att ta fram grundläggande kommungemensamma utbildningar eller utbildningsmaterial om informationshantering. Det bör också genomföras en utredning av juridiska förutsättningar för utkontraktering och utlämnande av uppgifter till externa aktörer. Dessutom behöver befintligt stöd för hantering av ostrukturerad information ses över och kommuniceras.

Granskningen av regelefterlevnad avseende kostförmåner visar att de åtgärder som vidtagits sedan motsvarande granskning 2020 medfört önskade effekter, men att fortsatt arbete bör bedrivas för göra övergripande information och rapportering mer lättillgänglig och förenklad med syfte att göra det lätt att göra rätt.

Granskningen avseende tillgänglighet i lokaler visar att arbetet med att identifiera, åtgärda och följa upp tillgänglighetsbrister behöver bedrivas kontinuerligt och systematiskt. De tillgänglighetsbrister och utvecklingsområden som har identifierats behöver således åtgärdas och inkluderas i nämndernas och bolagens fortsatta arbete med en högre grad av systematik och kontinuitet än vad som hittills har funnits. Granskningen och dess resultat föreslås därför ligga till grund för nämndernas, bolagens och funktionsstöds- och tillgänglighetssamordnarnas fortsatta arbete samt inkluderas i det förvaltningsövergripande arbete som nyligen har påbörjats med syfte att

samordna och stärka arbetet med tillgänglighet. Vidare görs bedömningen att det finns anledning att göra en uppföljande granskning om tre år.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

1. Kommunfullmäktige godkänner rapporten Uppföljning av intern kontroll 2023.

Kommunstyrelsen föreslås för egen del besluta, under förutsättning av kommunfullmäktiges beslut

2. Kommunstyrelsen uppmanar nämnder och helägda bolag att i relevanta delar och erforderlig omfattning bedriva fortsatt utvecklingsarbete samt omhänderta föreslagna åtgärder inom respektive område som omfattas av de gemensamma granskningsområden som det redogörs för i rapporten.
3. Kommunstyrelsen uppmanar nämnder och helägda bolag att i relevanta delar, utifrån gjorda självskattningar, utveckla det egna arbetet med intern kontroll.
4. Kommunstyrelsen inarbetar i kommande beslut avseende kommungemensamma granskningsområden för 2026 granskning avseende tillgänglighet för att följa upp vilka åtgärder som genomförts sedan 2023 års granskning.

Beslutsunderlag

- G-Tjänsteskrivelse KSAU 240402 Uppföljning av intern kontroll 2023
- Bilaga 1 Sammanställning självskattningar intern kontroll 2023
- Bilaga 2 Sammanställning självskattningar intern kontroll 2022

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2024-04-02

Kommunstyrelsen 2024-04-10

Kommunfullmäktige 2024-05-23

Beslutet skickas till

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Fritidsnämnden

Funktionsstödsnämnden

Förskolenämnden

Grundskolenämnden

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden

Kulturnämnden

Miljönämnden

Revisorskollegiet

Service- och servicenämnden

Stadsbyggnadsnämnden

Tekniska nämnden
Valnämnden
Överförmyndarnämnden
Malmö Stadshus AB
MKB Fastighets AB
Parkering Malmö AB
Parkeringsövervakning Malmö AB
Malmö Live Konserthus AB
Malmö Stadsteater AB
Malmö Leasing AB
Boplats Syd AB
Minc i Sverige AB

Ärendet

Intern kontroll är ett av flera sätt för en organisation att säkra och utveckla verksamhetens kvalitet. I en offentlig organisation som Malmö stad skapar en god intern kontroll förutsättningar för en effektiv användning av skattepengarna och en bra service till kommunmedlemmar och andra intressenter.

Generellt sett handlar intern kontroll om att ha ordning och reda och se till att:

- verksamheten är ändamålsenlig och effektiv
- information om verksamhet och ekonomi är tillförlitlig
- lagar, förordningar och styrdokument följs

Intern kontroll påverkar alla delar av organisationen och är inte begränsad till uppföljning av ekonomi. Rent praktiskt kan intern kontroll till exempel handla om att:

- göra riskbedömningar för organisationens verksamhet
- följa upp mål och grunduppdrag
- ta fram arbetsrutiner
- kontrollera att organisationen följer sina rutiner
- genomföra åtgärder där så krävs

En väl fungerande intern kontroll fungerar som ett skydd mot oberättigade misstankar mot såväl förtroendevalda som tjänstepersoner.

Styrningen i en organisation omfattar bland annat planering, samordning samt uppföljning och kontroll. Styrningen syftar till att säkerställa att verksamheten bedrivs effektivt och enligt de mål som de förtroendevalda har formulerat och det grunduppdrag som varje nämnd har i sitt reglemente. För bolagen finns grunduppdraget reglerat i ägardirektiv.

Självskattningar

Uppföljning av kommunens samlade system för intern kontroll med hjälp av nämnders och bolags självskattningar utifrån gemensamma kriterier har förbättrat

förutsättningarna att identifiera förbättringsområden. Respektive nämnd/bolagsstyrelse har att ta ställning till 19 påståenden om det egna arbetet med intern kontroll fördelade på fem kategorier:

- Kontrollmiljö
- Riskanalys
- Kontrollaktiviteter
- Kommunikation/information
- Uppföljning/utvärdering

Till varje påstående finns en eller flera hjälpfrågor. Nämnder och bolag har sedan bedömt det egna arbetet utifrån följande skala:

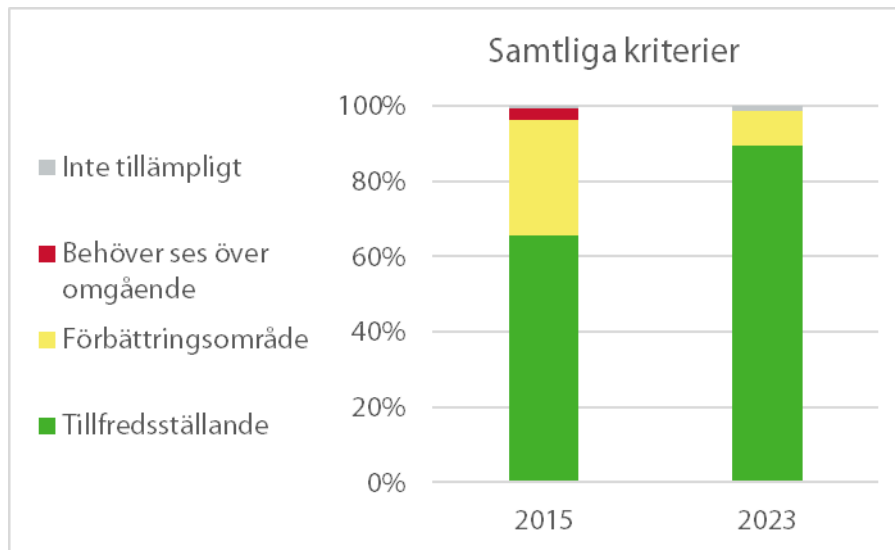
Tillfredsställande	
Förbättringsområde	
Behöver ses över omgående	

Självskattningarna avser hur arbetet med intern kontroll bedrivits utifrån Malmö stads reglemente för intern kontroll och det gemensamma metodstöd som finns beskrivet i handbok. De ska ses som en temperaturmätare och fingervisning, inte en exakt sanning.

Resultatet av självskattningarna ligger till grund för prioriteringar i nämndernas och bolagens eget utvecklingsarbete, mot vilka områden utvecklingsinsatser behöver riktas, och ger en samlad bild av på vilka områden det kan finnas behov av att utveckla kommungemensamt stöd och samordning.

I **bilaga 1** visas resultatet av självskattningarna för 2023, och i **bilaga 2** motsvarande för 2022. Årets självskattningar är i nivå med föregående år vad avser andel områden som skattats som tillfredsställande och förbättringsområden. Jämfört med första året som de gemensamma kriterierna användes för utvärdering (2015) har en avsevärd förbättring skett på övergripande nivå vilket framgår av **Error! Reference source not found..** Figur 1 visar:

- andelen områden där nämnder och bolagsstyrelser anser att deras arbete med intern kontroll är tillfredsställande ökade från 65 procent 2015 till 89 procent 2023
- andelen förbättringsområden minskade från 31 procent 2015 till 10 procent 2023
- andelen områden som bedöms vara i behov av omgående översyn minskade från tre procent till 0 procent mellan 2015 och 2023
- ett fåtal av de kriterier som används för att utvärdera det egna arbetet med intern kontroll har ansetts som inte tillämpliga.

Figur 1 Staplarna visar andel nämnder och helägda bolag som skattat det egna arbetet med intern kontroll i de olika utvecklingsnivåerna. Siffrorna visar utveckling på aggregerad nivå. Omorganisation 2017 gör att de ingående nämnderna till viss del inte var desamma 2015 som 2023.

I samtliga förvaltningar och helägda bolag finns handläggare som har en roll som så kallad internkontrollsamordnare. I rollen ingår att:

- samordna och vara drivande i förvaltningens/bolagets internkontrollarbete
- vara en länk mellan förvaltning/bolag och stadskontoret
- delta i Malmö stads internkontrollnätverk som syftar till att öka kunskapen om intern kontroll och att tillvarata på goda exempel.

Tankar och idéer kring hur arbetet med intern kontroll kan utvecklas kommuniceras i dialog med internkontrollnätverket. Förutom detta nätverk inom kommunen finns ett regelbundet erfarenhetsutbyte med andra större kommuner kring frågorna.

Kommungemensamma granskningar 2023

Under året har kommungemensamma granskningar genomförts avseende röjande av sekretess, lag- och regelefterlevnad avseende kostförmåner samt fysisk tillgänglighet. Nedan redogörs för resultatet av granskningarna och vad som kan göras för att utveckla områdena. De gemensamma granskningar som ska genomföras under 2024 avser risk för felaktig tillgång till information och lokaler, AI (artificiell intelligens) samt offentlig digital service (Intern kontroll - gemensamma granskningsområden för verksamhetsår 2024, STK-2023-1266). Granskningen avseende risk för felaktig tillgång till information och lokaler genomförs som uppföljning av tidigare gjord granskning 2021.

Granskning röjande av sekretess

Granskningen är en uppföljning av en motsvarande granskning som gjordes 2020. Med hänvisning till resultatet av 2020 års granskning beslutade kommunstyrelsen 2022-12-07 att röjande av sekretess skulle vara ett av tre kommungemensamma granskningsområden 2023 (Intern kontroll - kommungemensam granskning avseende risk för röjande av sekretess, STK-2020-1159).

Malmö stads informationshantering möjliggör risker för att sekretessbelagd information kommer obehöriga till handa på grund av bristande kunskap i hur den här typen av information ska hanteras, oavsett digitalt format eller pappersform. Detta kan leda till allvarliga konsekvenser för enskilda och juridiska personer och för Malmö stad som organisation och dess förtroende.

Granskningen, som avgränsats till nämnderna, bestod av en enkätundersökning till slumpmässigt utvalda chefer på olika nivåer samt intervjuer med nyckelroller kopplade till informationshantering. Nämnderna gavs också tillfälle att delge idéer om förbättringar på området som med fördel görs på kommunövergripande nivå.

Resultat av granskningen

Majoriteten av respondenterna känner sig delvis säkra på hanteringen av sekretessbelagda uppgifter, och anser att det delvis är lätt att göra rätt. Granskningen visar på en viss osäkerhet och ett generellt behov av tydliggörande om offentlighet och sekretess samt hantering av sekretessbelagda uppgifter, både vad gäller lagring och kommunikation.

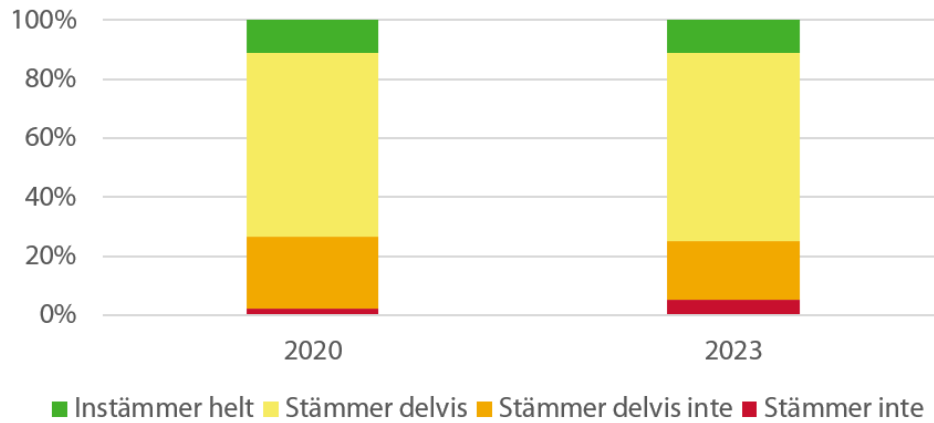
I svaren råder det fortsatt osäkerhet och otrygghet kring säker och laglig hantering av sekretessbelagda uppgifter i Office 365-tjänster specifikt och molntjänster generellt. Detta kan vara en orsak till att det inte skett en större förändring mellan 2020–2023 gällande om det anses vara lätt att göra rätt.

Figur 2 nedan visar andel svar på enkätfråga ”När det gäller hanteringen av typiskt sett sekretessbelagd information, anser du att det är lätt att göra rätt?”.

- 11 procent svarade instämmer helt 2020
- 11 procent svarade instämmer helt 2023
- 62 procent svarade stämmer delvis 2020
- 64 procent svarade stämmer delvis 2023
- 24 procent svarade stämmer delvis inte 2020
- 20 procent svarade stämmer delvis inte 2023
- 2 procent svarade stämmer inte 2020
- 5 procent svarade stämmer inte 2023

När det gäller hanteringen av typiskt sett sekretessbelagd information, anser du att det är lätt att göra rätt?

Figur 2 När det gäller hanteringen av typiskt sett sekretessbelagd information, anser du att det är lätt att göra rätt?

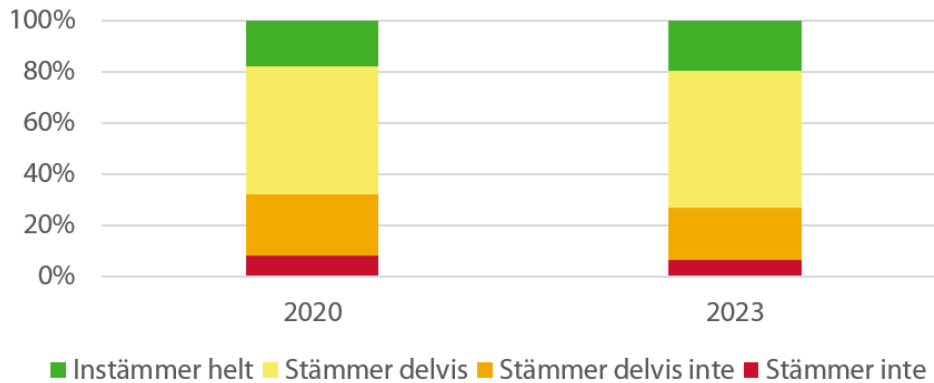
Chefer uppger att de i något högre utsträckning än vid föregående granskning anser sig ha fått information eller utbildning om vad som förväntas av dem kopplat till sekretessbelagda uppgifter. Det föreligger dock enligt nämnderna generellt en större osäkerhet bland målgruppen chefer. Det kan bero på att medarbetare som inte är chefer hanterar sekretessbelagda uppgifter i högre utsträckning än chefer i sina ordinarie arbetsuppgifter.

Figur 3 nedan visar andel svar på enkätfråga ”Anser du att du som chef fått information eller utbildning i vad som förväntas av dig gällande hantering av typiskt sett sekretessbelagd information?”.

- 18 procent svarade instämmer helt 2020
- 23 procent svarade instämmer helt 2023
- 50 procent svarade stämmer delvis 2020
- 54 procent svarade stämmer delvis 2023
- 24 procent svarade stämmer delvis inte 2020
- 20 procent svarade stämmer delvis inte 2023
- 8 procent svarade stämmer inte 2020
- 7 procent svarade stämmer inte 2023

Anser du att du som chef fått information eller utbildning i vad som förväntas av dig gällande hantering av typiskt sett sekretessbelagd information?

Figur 3 Anser du att du som chef fått information eller utbildning i vad som förväntas av dig gällande hantering av typiskt sett sekretessbelagd information?

Andelen respondenter som instämmer delvis med att det finns fungerande rutiner har ökat med 10 procentenheter till 59 procent. Precis som vid föregående granskning så instämmer majoriteten av respondenter delvis med att tillräcklig information, utbildningar och hjälp finns att tillgå.

När det gäller kunskaper och trygghet i hanteringen av sekretessbelagda uppgifter så har andelen respondenter som instämmer helt i att de känner sig trygga i att skilja mellan vad som är och inte är sekretessbelagda uppgifter ökat från 45 procent till 53 procent sedan föregående granskning. Samtidigt instämmer 46 procent av respondenterna endast delvis i påståendet. Huruvida man känner sig helt säker på hanteringen av typiskt sett sekretessbelagd information har endast förändrats marginellt från föregående granskning. Andelen respondenter som instämmer delvis är i majoritet med 64 procent.

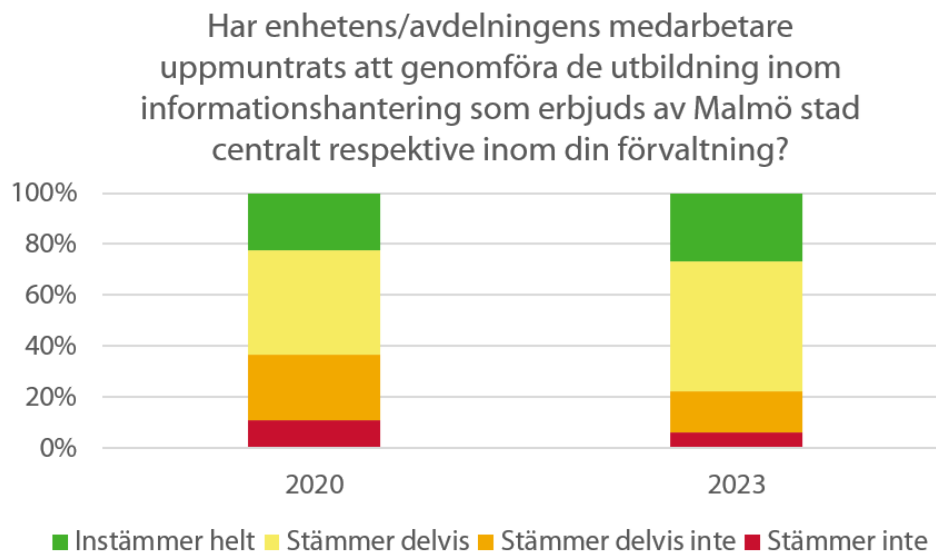
Det råder en viss osäkerhet i nämnderna kring vilka utbildningar kopplat till informationshantering som erbjuds centralt. Alla medarbetare erbjuds en utbildning i informationssäkerhet, DISA (Digital informationssäkerhetsutbildning för alla). Utbildningen har tagits fram av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB. Det finns däremot ingen centralt erbjuden utbildning som enbart handlar om offentlighet och sekretess. Vissa förvaltningar har tagit fram egna anpassade utbildningar i ämnet, men inte alla. Detta kan reflektera svaren.

Figur 4 nedan visar andel svar på enkätfråga ”Har enhetens/avdelningens medarbetare uppmuntrats att genomföra de utbildning inom informationshantering som erbjuds av Malmö stad centralt respektive inom din förvaltning?”.

- 22 procent svarade instämmer helt 2020
- 27 procent svarade instämmer helt 2023
- 41 procent svarade stämmer delvis 2020

- 51 procent svarade stämmer delvis 2023
- 26 procent svarade stämmer delvis inte 2020
- 16 procent svarade stämmer delvis inte 2023
- 11 procent svarade stämmer inte 2020
- 6 procent svarade stämmer inte 2023

Figur 4 Anser du att du som chef fått information eller utbildning i vad som förväntas av dig gällande hantering av typiskt sett sekretessbelagd information?

Orsaker till granskningsresultatet

En viss generell förbättring sedan föregående granskning beror sannolikt på att flera nämnder vidtagit åtgärder. Exempel på åtgärder som genomförts i förvaltningarna är införande av digitala lösningar, insatser för medvetenhet och utbildning samt utökade personalresurser för informationssäkerhet och dataskydd.

Samtidigt indikerar granskningen att tillräckliga åtgärder inte vidtagits för att stärka medarbetarnas trygghet vad gäller hantering av sekretessbelagda uppgifter, särskilt kopplat till Malmö stads digitala miljö. Detta beror framför allt på att de juridiska förutsättningarna för teknisk bearbetning och teknisk lagring av sekretessbelagda uppgifter inte är tydliggjorda och målgruppsanpassade utifrån en Malmö stad-kontext. Att det inte blivit en större förflyttning mellan 2020–2023 återspeglas i nämndernas föreslagna åtgärder, som i många fall är snarlika de som lyftes i föregående rapport.

I många fall finns befintligt stöd om informationshantering och sekretess, men det behöver synliggöras och kommuniceras bättre. Kompetenshöjande insatser som rör säker och laglig informationshantering behöver genomföras löpande och införlivas i ordinarie verksamhet för att få effekt över tid.

Fortsatt arbete

Utvalda föreslagna åtgärder från nämndernas rapporter där ansvaret ligger på nämnd att åtgärda:

- De nämnder och myndigheter som behöver dela känslig information kan använda tjänsten Säker Digital Kommunikation, SDK.
- Se över nämndens information gällande offentlighets- och sekretessfrågor på Malmö stads intranät Komin.
- Tydliggör vem man kan vända sig till i förvaltningen för råd och stöd gällande offentlighets- och sekretessfrågor.
- Tydliggör hanteringen av sekretessbelagd information i system eller processer där mycket sekretessbelagd information hanteras (kartlägg informationen utifrån hur den hanteras).
- Arbeta löpande med utbildning av chefer och medarbetare i frågor rörande offentlighet och sekretess.
- Se över rutiner för hantering av sekretessuppgifter över nämndgränser.
- Se över rutiner för introduktion av nyanställda och säkerställ att offentlighets- och sekretessfrågor ingår.
- Gör utbildningar som rör området offentlighet och sekretess obligatoriska.

Utvalda åtgärder som nämnderna anser det finnas ett behov av centrala åtgärder för:

- Se över kommungemensamma rutiner för informationshantering gällande digitala samarbetsplattformar (Office 365 och mejlhantering) och lagringsytor (exempelvis G-mappar). Rutinen bör innehålla vägledning om vilka lagringsytor och digitala tjänster som är godkända för hantering av sekretessbelagd information
- Tillgängliggör en säker stadsgemensam lagringsyta för att kunna hantera ostrukturerad information.
- Tydliggör vilka utbildningar kopplat till offentlighet och sekretess som erbjuds centralt.
- Tydliggör i centrala rutiner hur sekretessbelagd information får lov att hanteras på annan utrustning än den som tillhandahålls av Malmö stad.
- Bättre samverkan mellan stadens förvaltningar och tydlighet i det kommungemensamma arbetet för att säkerställa att de kommungemensamma IT-systemen uppfyller de rättsliga kraven på informationshantering och sekretess som krävs.

Granskning förmån av kost

Granskningen är en uppföljning av en motsvarande granskning som gjordes 2020. Med hänvisning till resultatet av 2020 års granskning beslutade kommunstyrelsen 2022-12-07 att förmån av kost skulle vara ett av tre kommungemensamma granskningsområden 2023 (Intern kontroll - kommungemensam granskning avseende risk för röjande av sekretess, STK-2022-1159).

Skattelagstiftning och regler för intern hantering på området förmåner är inte alltid helt enkla att tolka och förstå, och det finns risk för att momsavdrag och förmånsbeskattning inte hanteras korrekt. I en stor organisation finns dessutom risk att den praktiska tillämpningen ser olika ut i olika delar av verksamheten.

Granskningen utgick från följande riskbeskrivning:

”Det finns en risk att kommunen inte följer skattelagstiftningen när det handlar om förmåner på grund av bristande kunskaper och dålig följsamhet mot rutiner eller brister i dessa, vilket kan leda till ekonomiska konsekvenser och ifrågasatt förtroende från allmänheten.”

Syftet med granskningen var att få fram underlag för att bedöma huruvida det är lätt att göra rätt, och därigenom kunna uppskatta behov av åtgärder exempelvis i form av informationsinsatser och förbättrade rutiner för att förebygga, upptäcka och hantera brister.

Granskningen omfattade nämnder och helägda bolag och avgränsades till interna sammankomster. Avgränsningen till interna sammankomster gjordes av resursskäl och för att det bedömdes att risken att det blir fel är störst inom detta område. Enligt instruktion skulle ett urval av fakturor avseende interna sammankomster granskas. Urvalet gjordes av stadskontoret och var proportionerligt mot det totala antalet fakturor avseende interna sammankomster i förvaltningar och bolag och avsåg perioden januari – april 2023. Ett dokumentationsunderlag och detaljerade steg-för-steg-anvisningar togs fram, i samråd med representanter för förvaltningar och bolag.

Utöver fakturagranskningen har respektive nämnd och bolag fått svara på ett antal frågor. Dels frågor kring förekomst och kvalitet i instruktioner/policyer och liknande kopplat till resultatet av fakturagranskningen, dels frågor kring hur nämnden/bolaget arbetar med att säkerställa att det blir rätt.

Resultat av granskningen

Av 24 tillfrågade nämnder och bolag har mer än hälften uppfattat frågeställningarna i kontrollen på ett korrekt sätt och genomfört granskningen enligt instruktionerna. I några fall tycks frågeställningar och/eller instruktioner inte ha uppfattats på rätt sätt varför det är svårt att dra någon slutsats av inlämnade svar. I ett bolag finns inga anställda och därmed inget att granska av den anledningen, i ett annat har inget bokförts på aktuella konton under perioden.

Majoriteten av nämnderna och bolagen svarar att de har information tillgänglig för sin personal både om regelverket i sig och om hur förmån av kost ska rapporteras. Nyanställda informeras i stor utsträckning om förmåner och frågan lyfts med chefer i olika sammanhang. Kontroller av underlag (syfte och deltagarförteckning) görs, samt stickprovskontroller av fakturor. Sedan granskningen 2020 har även flera förvaltningar uppdaterat sina rutiner med automatiska påminnelser om underlag och förmånsrapportering. Ett fåtal har även infört central förmånsrapportering när det visat sig vid kontroll att sådan inte gjorts.

Av insända rapporter kan utläsas att en övervägande del av de sammankomster som granskats, och där någon typ av kost har serverats, har det rört sig om enklare förtäring, vilket inte kan bli föremål för förmånsbeskattning. I ett par fall har den beloppsmässiga

gränsen för enklare förtäring överskridits varför förmånsrapportering borde ha skett men missats. I de fall där den kost som erhållits inte är att se som enklare förtäring kan konstateras att måltiden har tagits upp till beskattning i stor utsträckning. Detta är en stor förbättring sedan granskningen 2020 och borgar för att de förbättringar som genomförts gällande information samt interna påminnelser och kontroller har varit framgångsrika.

Orsaker till granskningsresultatet

De få brister som upptäckts vid granskningen har framför allt avsett brist i underlagen. I ett fåtal fall, totalt fyra, har kostförmån inte rapporterats när det borde ha gjorts. Vid intervjuer med anordnare och deltagare i de sammankomster där kostförmån förelegat men inte tagits upp till beskattning tycks kunskap om regelverket varit bristfällig.

Fortsatt arbete

Många av nämnderna och bolagen uppger att de har fungerande information, rutiner och rapportering kring kostförmåner. Där granskningen visat brister i rapporteringen, både av kostförmån och gällande obligatoriska underlag med syfte och deltagarförteckning, föreslås en översyn.

Granskning fysisk tillgänglighet i lokaler

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken utgår från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Sedan 2017 är målet att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning antogs 2006 av FN:s generalförsamling. Sverige ratificerade konventionen 2008. Det innebär att Sverige juridiskt har förbundit sig att följa konventionen samt att staten, och i förlängningen all offentlig verksamhet, har en skyldighet att säkerställa att alla människor inom de områden Sverige har rådighet över får sina rättigheter tillgodosedda i enlighet med konventionen. Malmö stad har därför ett ansvar att aktivt arbeta för att omsätta konventionens rättigheter inom stadens alla verksamhetsområden. Uppföljning gjord av Myndigheten för delaktighet (MFD) har indikerat att Malmö stad behöver stärka arbetet med att löpande identifiera och åtgärda brister i tillgängligheten, exempelvis i befintliga lokaler där kommunal verksamhet bedrivs.

Tillgänglighet är en förutsättning för att personer med funktionsnedsättning ska kunna vara delaktiga och uppnå jämlikhet i levnadsvillkor. Myndigheten för delaktighet definierar tillgänglighet så här:

”Tillgänglighet innebär att samhället utformas för att så många som möjligt ska kunna ta del av det. En förutsättning för att många personer med funktionsnedsättning ska kunna vara delaktiga i samhället är tillgänglighet. Tillgänglighet handlar om att kunna ta del av den fysiska miljön och kunna ta sig runt i samhället. Det innebär också att få tillgång till information och kommunikation och att kunna använda produkter, miljöer, program och tjänster.”

Granskning genomfördes med anledning av att det finns risk för att alla människor inte kan ta del av stadens verksamheter, insatser och tjänster på grund av att tillgänglighetsbrister inte löpande identifieras och åtgärdas. Det kan leda till bristande likvärdighet, diskriminering och till att mänskliga rättigheter inte tillgodoses.

Syftet med granskningen var att undersöka hur Malmö stads förvaltningar och helägda bolag arbetar för att säkerställa att det sker ett löpande arbete för att identifiera brister och förbättra tillgängligheten i befintliga lokaler där kommunal verksamhet bedrivs.

Granskningen syftade också till att tydliggöra ansvar och rutiner samt till att identifiera möjliga utvecklingsområden.

Granskningen omfattade Malmö stads samtliga nämnder och helägda bolag, och genomfördes på samma sätt för stadens nämnder och bolag genom:

1. Granskning av tillgängligheten vid ett antal utvalda lokaler, med utgångspunkt från checklista.
2. Granskning genom frågor kring nämndens eller bolagets arbete med att systematiskt identifiera och åtgärda befintliga tillgänglighetsbrister i lokaler där kommunal verksamhet bedrivs, hur samverkan med relevanta aktörer bedrivs.

Stadskontoret har biståtts av funktionsstöds- och tillgänglighetssamordnare vid funktionsstödsförvaltningen i design av granskningen och uppföljning, analys och bedömning av granskningsresultatet.

Det kan noteras att ett fåtal bolag lämnade så kortfattade svar att det inte gick att utläsa om granskningen genomförts i enlighet med anvisningarna eller vad granskningen av lokalen/lokalerna egentligen visade. Det framgår inte heller hur tillgänglighetsbrister löpande identifieras och åtgärdas, hur uppföljning görs att vidtagna åtgärder fungerar, eller om och hur samverkan sker med andra kring tillgänglighet.

Ett mindre antal nämnder gjorde en gemensam granskning av de lokaler de samutnyttjar.

Resultat av granskningen

1. Vad visade granskningen av lokalerna?

Alla nämnder och bolag som inkom med utförliga svar uppger att de genom granskningen identifierade tillgänglighetsbrister.

Flera nämnder och bolag uppger att de anser att tillgängligheten i de granskade lokalerna över lag är god och att det var ett mindre antal brister som identifierats. Några nämnder uppger att ett flertal tillgänglighetsbrister identifierats. Brister som identifierats av flera nämnder och bolag är bland annat att lokalen saknade taktil skyltning, visuellt utrymningslarm och hörselslinga, att lokalen delvis saknade automatiska dörröppnare samt att skyltning och belysning behövde ses över. Ett mindre antal nämnder uppger att det i samband med granskningen uppmärksammades att larm-knapp på toalett antingen inte fungerade alls eller var undermålig på annat sätt.

2. Hur arbetar nämnden eller bolagsstyrelsen för att löpande identifiera tillgänglighetsbrister?

Flera nämnder anger att det antingen saknas systematik för att löpande identifiera tillgänglighetsbrister eller att den skulle behöva utvecklas och att det ligger ett stort ansvar på dem som driver verksamheter att ha tillräcklig kunskap för att kunna identifiera tillgänglighetsbrister.

Några nämnder uppger att tillgänglighetsbrister identifieras i samband med ombyggnation eller renovering. Andra uppger att tillgänglighetsbrister uppmärksammas kontinuerligt, exempelvis vid dialog mellan verksamhet och fastighetsägare.

Skydds rond som metod för att löpande identifiera tillgänglighetsbrister är något som tas upp av flera nämnder och bolag. Några av bolagen beskriver att deras mall för skydds rond innehåller frågor om tillgänglighet samt att det finns en koppling bland annat till diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning och diskrimineringsformen bristande tillgänglighet.

Några nämnder uppger att det finns behov av stöd för att utveckla ett mer systematiskt arbete. Ett konkret exempel som framkom var att arbeta fram en förenklad version av **Checklista för inventering av tillgänglighet och användbarhet** för att underlätta granskningen av lokaler och boenden. Att utveckla kunskapsstöd och skapa systematik för utvärdering är ytterligare förslag som lämnades.

3. Hur arbetar nämnden eller bolagsstyrelsen för att löpande åtgärda tillgänglighetsbrister?

Flera nämnder uppger att det antingen saknas systematik för att löpande åtgärda tillgänglighetsbrister eller att den skulle behöva utvecklas.

Några nämnder och flera bolag uppger att löpande åtgärder görs med utgångspunkt från de tillgänglighetsbrister som identifieras i samband med skydds rond. Några nämnder beskriver att åtgärder görs efterhand med utgångspunkt från behov som lokalens besökare har.

Några nämnder uppger att tillgänglighetsbrister åtgärdas i samband med ombyggnation, renovering eller efter att en felanmälan gjorts, och några anger att tillgänglighetsbrister åtgärdas efter dialog exempelvis mellan verksamhet, lokalsamordnare och fastighetsägare.

Svårigheter kan uppstå, menar några nämnder, att åtgärda tillgänglighetsbrister med anledning av att lokalen är en äldre kulturfastighet eller när det råder oklarheter kring hur länge till lokalen ska nyttjas.

4. Hur arbetar nämnden eller bolagsstyrelsen för att löpande följa upp hur genomförda åtgärder fungerar?

Några av nämnderna uppger att det saknas ett systematiskt arbetssätt för att löpande följa upp hur genomförda åtgärder fungerar. Någon nämner att uppföljning görs avseende arbetet i stort men inte specifikt för att följa upp hur de tillgänglighetsfrämjande åtgärderna fungerar.

Några av nämnderna och bolagen uppger att det överlag finns välfungerande processer och arbetssätt för att följa upp hur genomförda åtgärder fungerar utan att beskriva hur arbetet görs.

Flera nämnder och bolag uppger att uppföljning görs vid nästkommande skyddsround.

5. Hur arbetar nämnden eller bolagsstyrelsen för att samverka med andra kring tillgänglighet?

Flera nämnder och några bolag uppger att de samverkar med fastighetsägare eller fastighetsförvaltare.

Flera nämnder uppger att de samverkar med flera andra aktörer såsom exempelvis andra nämnder, funktionsrättsorganisationer och externa aktörer.

Ett fåtal nämnder beskriver ett förvaltningsövergripande samarbete som nyligen initierats som en möjlighet att arbeta mer gemensamt med tillgänglighetsfrågor i Malmö stad.

Ett mindre antal nämnder och ett fåtal bolag uppger att de inte samverkar med andra kring tillgänglighetsfrågor.

Orsaker till granskningsresultatet

Sammanfattningsvis visar granskningen att det finns skillnader beträffande om, i vilken utsträckning och på vilket sätt nämnder och helägda bolag arbetar med att identifiera, åtgärda och följa upp tillgänglighetsbrister samt samverka med andra i tillgänglighetsrelaterade frågor. Möjliga orsaker till dessa skillnader kan vara avsaknaden av gemensamma rutiner och riktlinjer, områdets komplexitet samt att nämnder och bolag i viss mån kan ha olika förutsättningar och behov.

Sammantaget ger granskningsresultatet, på liknande sätt som Myndigheten för delaktighets senaste uppföljningar, stöd för att det finns behov av att stärka det systematiska arbetet i synnerhet när det gäller att identifiera och åtgärda tillgänglighetsbrister i lokaler. Granskningen ger också stöd för att det finns behov av att utveckla det systematiska arbetet med att följa upp hur tillgänglighetsfrämjande åtgärder fungerar samt hur och när samverkan mellan olika aktörer sker.

Granskningsresultatet ligger i linje med det som beskrivs om brister i arbetet med att undanröja hinder i Institutet för mänskliga rättigheter rapport ”Kompletterande information till FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning”

(mrinstitutet.se) s. 17. I rapporten beskrivs bland annat att det finns stora skillnader i tillgänglighetsarbetet på kommunal och regional nivå och att det ofta saknas ett enhetligt och systematiskt arbete på området. I rapporten beskrivs också att forskning visar att tillgänglighetsarbete i kommuner ofta möter stort motstånd eller förhandlas bort och att konkurrerande intressen får större genomslag, exempelvis frågor om design.

Fortsatt arbete

Som påtalats ovan kan noteras att ett fåtal bolag lämnade så kortfattade svar att det inte gick att utläsa om granskningen genomförts i enlighet med anvisningarna eller vad granskningen av lokalen/lokaler egentligen visade. Det framgår inte heller hur tillgänglighetsbrister löpande identifieras och åtgärdas, hur uppföljning görs att vidtagna åtgärder fungerar, eller om och hur samverkan sker med andra kring tillgänglighet. Detta kan i sig läsas som en indikation på hur prioriterad dessa bolag anser att frågan är.

Flera nämnder och ett fåtal bolag har föreslagit konkreta åtgärder som antingen redan har genomförts eller kommer att inkluderas i deras fortsatta arbete. Det handlar bland annat om att åtgärda de tillgänglighetsbrister som identifierats i samband med den aktuella granskningen, förbättra detaljer i befintliga rutiner och använda checklista som ett komplement i samband med skyddsron. En nämnd föreslår en mer långsiktig förvaltningsgemensam planering och att fortsatta tillgänglighetsgranskningar ska rymmas inom ramen för internkontrollplan 2024. En annan nämnd föreslår att granskningen och dess slutsatser ska tas i beaktande vid arbetet med befintliga åtaganden.

Stadskontorets bedömning

Sammanfattningsvis noterar stadskontoret att nämnder och bolag lyfter frågor om kommungemensam samordning och behov av framtagande och utveckling av kommungemensamma rutiner och system. Stadskontoret delar nämndernas och bolagens uppfattning kring vad som kan göras för att förbättra stödet till nämnder och bolag på de områden som lyfts fram i ärendet, och detta kommer beaktas i det fortsatta kontinuerliga förbättringsarbetet. Nedan följer stadskontorets bedömningar per granskningsområde.

Granskning röjande av sekretess

Stadskontoret delar nämndernas uppfattning om att det bör vidtas stadsövergripande åtgärder och ger därför förslag på lämpliga åtgärder utifrån granskningens resultat. Dessa kan implementeras i berörda nämnders planerande styrdokument och bli en naturlig del av nämndernas systematiska arbete med informationshantering. Föreslagna åtgärder:

- Stadskontoret och kulturförvaltningen bör ta fram grundläggande kommungemensamma utbildningar eller utbildningsmaterial om informationshantering, särskilt offentlighet och sekretess, som går att anpassa i respektive förvaltning. Granskningen visar att chefer bör vara en prioriterad målgrupp för utbildningsinsatser.
- Stadskontoret bör genomföra en utredning av juridiska förutsättningar för utkontraktering och utlämnande av uppgifter till externa aktörer, där teknisk bearbetning och teknisk lagring av sekretessbelagda uppgifter ingår.

- Kulturförvaltningen bör i samverkan med serviceförvaltningen och stadskontoret se över och kommunicera befintligt stöd för hantering av ostrukturerad information.
- Serviceförvaltningen bör omhänderta synpunkter och åtgärdsförslag som rör kommungemensam IT och digitalisering i nämndens ordinarie processer för detta.

Eventuellt behov av ytterligare granskningar av risken för röjande av sekretessbelagda uppgifter beaktas i kommande riskanalyser som ligger till grund för internkontrollplaner.

Granskning förmån av kost

Stadskontoret bör fortsatt arbeta för att övergripande information och rapportering blir mer lättillgänglig och förenklad med syfte att göra det lätt att göra rätt. Resultatet visar att risken att kommunen inte följer skattelagstiftningen när det handlar om förmåner, bör tas med i riskanalyserna som ligger till grund för kommande internkontrollplaner.

Granskning fysisk tillgänglighet i lokaler

Granskningen har bidragit till att förbättringsåtgärder antingen redan har gjorts eller kommer att genomföras. Det är positivt men innebär inte på något sätt att arbetet är klart. Granskningsresultatet ger stöd för att arbetet med att identifiera, åtgärda och följa upp tillgänglighetsbrister behöver bedrivas kontinuerligt och systematiskt. De tillgänglighetsbrister och utvecklingsområden som har identifierats behöver således åtgärdas och inkluderas i nämndernas och bolagens fortsatta arbete med en högre grad av systematik och kontinuitet än vad som hittills har funnits. Det behövs för att alla människor ska kunna ta del av det kommunala utbudet, för att motverka diskriminering, säkerställa likvärdighet och att mänskliga rättigheter tillgodoses. Granskningen och dess resultat föreslås därför ligga till grund för nämndernas, bolagens och funktionsstöds- och tillgänglighetssamordnarnas fortsatta arbete samt inkluderas i det förvaltningsövergripande arbete som nyligen har påbörjats med syfte att samordna och stärka arbetet med tillgänglighet. Vidare görs bedömningen att det finns anledning att göra en uppföljande granskning om tre år.

Ansvariga

Per-Erik Ebbeståhl Avdelningschef
Magdalena Bondeson Sektionschef
Andreas Norbrant Stadsdirektör